

verlaten, maar de overige Duitsers wilde hij vasthouden; hij had daar het volste recht toe, 'gevaarlijke' Duitsers zouden bij vrijlating onmogelijk in Indië kunnen blijven (ongeregeldheden waren dan verre van denkbeeldig), maar liet men hen repatriëren, dan zou een deel in Japan kunnen blijven hangen om straks misschien als geschoolde helpers de Japanse invasietroepen te vergezellen, en een ander deel, de negenhonderd schepelingen in de eerste plaats, zou naar Duitsland kunnen doorreizen om weer aan de oorlogvoering deel te nemen.

Met dit strakke en goedgefundeerde standpunt van van Starckenborgh was Welter het van meet af aan niet eens geweest. Op 26 juli had hij, als reactie op het bericht van Radio Hilversum inzake het oppakken der 'Indische gijzelaars', van Starckenborgh voorgesteld, alle geïnterneerde Duitsers de gelegenheid te geven, Indië te verlaten. Van Starckenborgh antwoordde dat hij daar niet aan dacht; hij was zelfs tot geen enkel contact met de Duitse regering bereid als deze niet eerst de onwettige represaille-gijzelingen beëindigde. Het kabinet vond dit te hoog van de toren geblazen. Welter stelde een ruil voor, maar van Starckenborgh hield het been stijf: 'ik handhaaf oordeel', seinde hij eind augustus, 'dat thans elk initiatief onzerzijds . . . zou staan in teken van wijken voor Duitse druk en daarom onwenselijk' – alleen de 'ongevaarlijke' Duitse vrouwen en kinderen wilde hij laten vertrekken.¹ Die bereidheid herhaalde hij toen hij Welter de tekst zond van het van Snouck Hurgronje en Six ontvangen telegram. Welter achtte de 'humanitaire' concessie onvoldoende en drong, mede namens van Kleffens, op méér vrijlatingen aan – van Starckenborgh blééf weigeren.

De zaak zat vast.

Het waren de Duitsers die de volgende stap zetten: onder pressie van Berlijn liet Seyss-Inquart op 7 oktober een tweede groep 'Indische gijzelaars' oppakken: bijna honderdvijftig. Hun namen waren (via de Zweedse legatie te Berlijn) spoedig in Londen bekend en men wist daar toen ook dat nage-noeg alle gijzelaars mannen waren die zich in het concentratiekamp Buchenwald bevonden.

Inmiddels hadden, al in augustus, in Den Haag Snouck Hurgronje, Six en hun twee ambtgenoten dr. H. M. Hirschfeld (Economische Zaken) en mr. L. J. A. Trip (Financiën²) samen met enkele hooggeplaatste 'gematigde' Duitsers het plan ontwikkeld, twee afgezanten naar Batavia te sturen teneinde de gouverneur-generaal duidelijk te maken dat Duitsland niet meer ver-

¹ Telegram, 22 aug. 1940, van van Starckenborgh aan Welter (DBPN, C, dl. I, p. 362). ² Trip combineerde die functie met het presidentschap van de Nederlandse Bank.